

Aan:
Het College van Gedeputeerde Staten van
de provincie Noord-Brabant.

Geachte heer Van de Donk, voorzitter, en leden van het College van GS,

“Grensprovincies maken Nederland groter en sterker in Europa”.

Als Stichting Geen Grens (voor meer informatie over doelstelling van onze Stichting moge ik u korthedshalve verwijzen naar onze website: www.geengrens.eu) hebben wij, met het oog op de komende Europese verkiezingen op 23 mei 2019 een position-paper opgesteld, waarmee we (reeds) “de boer” (zijn) op(ge)gaan en zullen blijven opgaan.

Dit position-paper bied ik u hierbij met veel genoegen aan.

Met de daarin opgenomen voorstellen menen we de positie van grensregio's (zoals ook uw provincie), van grensbewoners en van grenswerkers te kunnen verbeteren.

Mag ik zo vrijpostig zijn u te vragen om deze voorstellen ook naar uw relevante (politieke en/of bestuurlijke) contacten door te leiden, opdat deze kunnen worden opgenomen, althans op zijn minst worden meegewogen bij de op te stellen verkiezingsprogramma's voor de aanstaande Europese verkiezingen?

Voor de aandacht die u aan dit verzoek wilt besteden en uw medewerking dank ik u reeds bij voorbaat.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

drs. Fernand Jadoul,
voorzitter Stichting Geen Grens,

Maastricht, 23 september 2018

Grensregio's: de binnengrenzen opener!

Sedert 2004 zijn de buitengrenzen van de Europese Unie verlegd. Echt sluiten lukt niet. Vanaf 1992 zijn de binnengrenzen 'open'. Echt open lukt niet. In tegenstelling tot de buitengrenzen krijgen de binnengrenzen nauwelijks politieke aandacht. Met uitzondering van de binnengrenzen van het Verenigd Koninkrijk, dat haar open binnengrenzen transformeerde tot gesloten buitengrenzen.

Het vrij verkeer van personen lukt minder goed dan het vrij verkeer van diensten, goederen en kapitaal. Volgens de Europese Commissie¹ kan de economie in de grensregio's van de EU met gemiddeld 8% roeien als alle barrières geslecht worden. Als slechts 20% van de barrières verdwijnen resteert nog altijd een groei van 2% van het BBP in de grensregio's². De kloof tussen de Randstad en de grensregio's is groot. De sociale-economische ongelijkheid, o.a. het gevolg van het gebrek aan opener binnengrenzen, vervreemdt een groot deel van de burgers in de grensregio's van de Europese idealen³. Idealen waar zij gezien hun geografische ligging veel voordelen van zouden moeten hebben.

De grote verschillen in taal, onderwijs, sociale en fiscale stelsels belemmeren de sociaal-culturele en economische positie van grensbewoners veelvuldig, ondoenlijk en daarom ook onwenselijk om de sociale, fiscale en onderwijsstelsels volledig met elkaar te harmoniseren. Dat betekent onderlinge coördinatie van die stelsels. Die coördinatie moet beter, omdat anders de grenswerkers en grensbewoners hun vertrouwen in de Europese Unie verliezen. De open binnengrenzen zijn ook vaak taalgrenzen. De sociaal-culturele en educatieve samenwerking in de grensregio's stagneert doordat men wederzijds elkaars buurtalen niet meer kent.

Eenheid en verscheidenheid vallen samen aan de binnengrenzen. Het is noodzakelijk om de sociaal-culturele en economische ontwikkeling én grensoverschrijdende samenwerking in de grensregio's te versterken. Dit is zowel in het belang van Nederland als van de Europese Unie. Daarom vragen wij u dringend de positie van grensregio's, grensbewoners en grenswerkers te verbeteren, door de onderstaande ideeën op te nemen in uw verkiezingsprogramma voor de Europese verkiezingen in mei 2019. Na de totstandkoming van de programma's voor de EP-verkiezingen zullen wij een grenseffectrapportage uitvoeren. We zullen toetsen of er substantiële aandacht wordt besteed aan de positie van de grensregio's.

a. Vrij verkeer van werknemers optimaliseren: grenswerkers

Er zijn meer dan voldoende onderzoeken en voorstellen⁴ om de sociale en fiscale positie grenswerkers te verbeteren. Zij wisselen veelvuldig van fiscaal resp. sociaal stelsel. Gezien de

¹ Fiche: Mededeling Europese Commissie over EU-grensregio's. Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, 22 112, nr. 2421.

² www.cpb.nl/publicatie/de-arbeidsmarkt-aan-de-grens-met-en-zonder-grensbelemmeringen

³ Tijdens de Tweede Kamerverkiezingen in 2017 werd in 15 van de 33 Limburgse gemeenten de PVV de grootste partij. Dit was ook het geval in Almelo, Emmen, Vlagtwedde, Bellingwedde.

⁴ Zie het rapport van de Vereniging voor Belastingwetenschap: Grenswerkers in Europa. Een onderzoek naar fiscale, sociaalverzekerings- en pensioenaspecten van grensoverschrijdend werken. mr. dr. Marjon Weerepas e.a. (2017).

complexiteit⁵ van de grensoverschrijdende situaties wordt het steeds moeilijker om deze stelsels optimaal te coördineren. Nadelen zullen gerepareerd moeten worden. Zie in bijlage 1 de meest voorkomende grensarbeidersproblemen en de voorgestelde oplossingen.

Als het onwenselijk is - hetgeen het geval is gezien de complexiteit van die afzonderlijke stelsels - om de sociale en fiscale stelsels te harmoniseren, dan is het des te noodzakelijker om deze stelsels onderling beter te coördineren en nadelen te compenseren. Dat impliceert majeure EU-maatregelen.

Wij stellen daarom voor om in uw verkiezingsprogramma te pleiten voor:

- 1. Een richtlijn waarin de lidstaten verplicht worden het gebrek in samenhang (tegenstrijdigheid) tussen toewijzingsregels in hun bilaterale belastingverdragen⁶ (waar inkomstenbelasting betalen) en de aanwijsregels in de EU socialezekerheidsverordening nr. 883/2004 (waar sociale premies betalen) te minimaliseren.*
- 2. Een richtlijn waarin wordt vastgelegd dat een werknemer of zelfstandige die substantiële nadelen ondervindt als gevolg van grensoverschrijdend werken (grensarbeid) wordt gecompenseerd door zijn woonland⁷.*
- 3. Gelijke behandeling⁸ op de werkvloer voor werkenden (werklandbeginsel, dat wil zeggen: gelijk netto/bruto loon resp. gelijke loonkosten) en gelijke behandeling met de buurman in de straat voor gepensioneerden (woonlandbeginsel, dat wil zeggen: fiscale en sociale heffingen door woonland).*

Aan de Nederland-Duitse en Nederlands-Belgische binnengrenzen bestaan grensinfopunten⁹. Zij vervullen een dubbele functie: enerzijds verminderen ze de administratieve zoekkosten voor burgers en bedrijven die grensoverschrijdend willen werken, anderzijds bezitten zij - door hun opdracht- over cruciale informatie aangaande de grenseffecten van niet op elkaar afgestemde nationale regelgevingen. De grenspunten leveren individueel maatwerk, zodat voorkomen wordt dat grensbewoners die over de grens gaan werken, spookrijders worden als gevolg van de ingewikkeldheid van de wet- en regelgeving¹⁰.

Wij stellen daarom voor om in uw verkiezingsprogramma op te nemen:

Teneinde de sociaal-economische samenwerking in de grensregio's te versterken en bij te dragen aan de verwezenlijking van artikel 45 VwEU (vrij verkeer van werknemers) resp. de artikelen 56 t/m 62 VwEU (vrij verkeer van diensten) ondersteunt de Unie - in samenwerking met de lidstaten - de oprichting en instandhouding van grensinfopunten voor grensoverschrijdende werknemers en zelfstandigen. De financiering hiervan gebeurt via het EU-cohesiefonds en door de lidstaten.

⁵ Dit als gevolg van: atypische en flexibele arbeidsrelaties, patchworkgezinnen, ingewikkelde en steeds veranderende nationale regelingen, telewerken, gelijktijdig werken in meerdere lidstaten, werkende gepensioneerden, grensconstructies.

⁶ Er zijn ca. 325 verschillende belastingverdragen. Voorbeeld van tegenstrijdige coördinatie is de in België wonende leraar die als grensarbeider in Nederland werkt. Deze betaalt gelijktijdig zijn sociale premies in Nederland en gedurende de twee eerste jaren van zijn carrière belasting in België. Ongelijke behandeling op de werkvloer! Er zijn vele voorbeelden van tegenstrijdige coördinatie. Zie noot 4.

⁷ Een dergelijke regeling kent Nederland voor in België en Duitsland werkende grensarbeiders. België kent een compensatieregeling voor kinderbijslag grensarbeiders.

⁸ Gelijke loonkosten, bruto en netto loon bij grensoverschrijdende werknemers (werklandbeginsel) en gelijke fiscale en sociale inhoudingen op pensioenen van burgers met pensioenen afkomstig uit verschillende EU lidstaten (woonlandbeginsel).

⁹ <https://grenzinfo.eu/nl/>

¹⁰ Het betreft dan bijv. de Nederlandse, de Duitse en Europese wet- en regelgeving.

b. Versterking Europees burgerschap

b.1 Meer politieke rechten EU-burgers

In grensregio's wonen veel EU-burgers met de nationaliteit van het buurland. Zij hebben géén stemrecht voor nationale en regionale/provinciale verkiezingen¹¹. Zelfs na 5 jaar verblijf hebben zij geen kiesrecht. 'There is no taxation without representation'.

Wij stellen daarom voor om in uw verkiezingsprogramma op te nemen:

Iedere burger van de Unie die verblijf houdt in een lidstaat waarvan hij geen onderdaan is, bezit het actief en passief kiesrecht bij nationale en regionale verkiezingen in de lidstaat waar hij verblijft, onder dezelfde voorwaarden als de onderdanen van die staat.

b.2 Versterking Europese identiteit

In grensregio's wonen veel EU-burgers met de nationaliteit van het buurland. Zij hebben géén stemrecht voor nationale en regionale/provinciale verkiezingen¹². Zelfs na 5 jaar verblijf hebben zij geen kiesrecht. 'There is no taxation without representation'.

Wij stellen daarom voor om in uw verkiezingsprogramma op te nemen:

Iedere burger van de Unie, die verblijf houdt in een lidstaat waarvan hij geen onderdaan is, bezit het actief en passief kiesrecht bij nationale en regionale verkiezingen in de lidstaat waar hij verblijft, onder dezelfde voorwaarden als de onderdanen van die staat.

Nederland heeft de Verklaring van de lidstaten over de symbolen van de Europese Unie nr. 52 VwEU niet onderschreven. Wij zijn van mening dat de vlag met een cirkel van twaalf gouden sterren op een blauw veld, de hymne uit de „Ode aan de Vreugde” uit de negende symfonie van Ludwig van Beethoven, het devies „In verscheidenheid verenigd”, de euro als munt van de Europese Unie en de „Dag van Europa” op 9 mei de symbolen moeten worden van het gemeenschappelijk lidmaatschap van de burgers van de Europese Unie en van hun band met de Unie.

Wij stellen daarom voor om in uw verkiezingsprogramma op te nemen dat de Europese symbolen weer door Nederland erkend worden en dat de Europese vlag samen met de Nederlandse vlag in de Tweede Kamer geplaatst wordt.

b.3 Gelijke behandeling EU-jongeren

Dat er in elke lidstaat andere loon- en arbeidsvoorwaarden, pensioenregelingen enz. worden gehanteerd is het gevolg van het subsidiariteitsbeginsel. Dit is acceptabel. Als het gaat om gelijke behandeling mannen/vrouwen en 'gelijke behandeling in arbeid en beroep' dan is er op grond van het VwEU geen sprake van subsidiariteit. De gelijke behandeling van mannen en vrouwen - zeer zeker in Nederland - is tot stand gekomen dankzij de Europese wet- en regelgeving. Inzake de 'gelijke behandeling in arbeid en beroep' geldt er echter een uitzondering als het gaat om de leeftijd waarop het minimumloon uitbetaald mag worden (leeftijdsciscriminatie).

Er zijn binnen de Europese Unie (te) grote verschillen als het gaat om de leeftijd waarop het wettelijk volwassen minimumloon wordt uitbetaald. Jongeren in grensregio's ervaren deze verschillen als onrechtvaardig en als oneerlijke concurrentie. In Duitsland kent men slechts één leeftijd (18 jaar) voor het minimumloon. In Nederland (21 jaar) en België (21 jaar) is deze hoger. Binnen de Europese Unie zou er een leeftijd moeten komen waarop het wettelijk volwassen minimumloon uitbetaald zou moeten worden: 18 jaar.

Wij stellen daarom voor om in uw verkiezingsprogramma op te nemen:

¹¹ Zie artikel 22, lid 3 VwEU.

¹² Zie artikel 22, lid 3 VwEU.

Een aanvulling op artikel 6 van de richtlijn 'behandeling in arbeid en beroep'¹³. Deze aanvulling zou moeten luiden: 'Een hogere leeftijd dan 18 jaar voor een minimumloon vastgelegd in wetten of een algemeen verbindend verklaarde cao dat aan meerderjarigen wordt betaald kan evenwel niet objectief gerechtvaardigd worden'.

c. De sociaal-culturele cohesie grensregio's: meertaligheid bevorderen

In artikel 167 VwEU is sprake van beleidsuitgangspunten inzake nationale en regionale culturele verscheidenheid. Eerbiediging én samenwerking. De grensregio's met hun binnengrenzen markeren deze sociaal-culturele verscheidenheid. Zeer zeker waar de binnengrens samenvalt met een taalgrens. Artikel 165 VwEU bepaalt dat het optreden van de Unie gericht is op het ontwikkelen van de Europese dimensie in het onderwijs, met name door onderricht in en verspreiding van de talen der lidstaten.

Als het gaat om het 'vrij verkeer van personen' dan is dit voor studenten in het hoger onderwijs geslaagd. Veel studenten studeren volledig in een andere lidstaat. Dankzij het Erasmusproject studeren er grote aantallen EU-studenten tijdelijk in een andere lidstaat. De verengelsing van het hoger onderwijs heeft deze studentenmobiliteit gestimuleerd. In de grensgebieden wordt de kennis van de buurtalen evenwel verwaarloosd. Het monopolie van de Engelse taal gaat ten koste van andere EU-talen. De mobiliteit van studenten op secundair en tertiair niveau (HBO/MBO) binnen de grensregio's is zeer beperkt. Wie in de Nederlands-Duitse grensregio geen Duits kent, is binnen 10 minuten rijden analfabeet en heeft geen kans op de Duitse arbeidsmarkt. Een forse tot zeer forse beperking van de kansen op de arbeidsmarkt! Het gaat niet alleen om klassikaal onderwijs in de buurtalen. Het gaat ook om grensoverschrijdende stages, schooluitwisselingen, gemeentelijke partnerschappen en media.

Taal en informatie over de buurlanden is essentieel. De publieke media (TV, kranten) in de grensregio's zijn meestal nationaal georiënteerd. Er zijn - afgezien van de Frans-Duitse ARTE - nauwelijks tweetalige grensoverschrijdende media in Europa. Als burgers aan weerszijde van de binnengrens elkaars taal niet (meer) spreken, dan 'verdichten' de open binnengrenzen.

Het huidige Erasmus+ is het subsidieprogramma van de Europese Unie voor onderwijs, training, jeugd en sport. Het biedt burgers de kans om kennis en ervaring op te doen of om die te delen bij organisaties en instellingen in verschillende landen. Erasmus+ richt zich op alle onderwijssectoren en de jeugd- en jongerensector. In dit programma zou voor grensregio's met taalgrenzen een aparte subsidielijn geïntroduceerd moeten worden.

Wij stellen daarom voor om in uw verkiezingsprogramma op te nemen dat in de Interreg- en andere programma's, waaronder Erasmus + - het stimuleren en financieel ondersteunen van meertaligheid (buurtalen), grensoverschrijdende stages en tweetalige media van groot belang is, omdat dit een essentiële voorwaarde is voor het vrij verkeer van personen en diensten en voorkomt dat de sociaal-culturele cohesie tussen de burgers wonende in grensregio's verder afneemt.

Leeuwarden culturele hoofdstad van Europa. Fantastisch dat steden in de Europa Unie zich kunnen profileren via dit concept.

Wij stellen voor dat er naast het concept 'culturele hoofdstad' ook elk jaar een of meerdere Europese culturele grensregio's ontwikkeld worden. Het gaat dan om transnationale euregio's die in dat jaar versterkt sociaal-cultureel met elkaar gaan samenwerken.

¹³ Artikel 6 - rechtvaardiging van verschillen in behandeling op grond van leeftijd - van richtlijn 2000/78/EG.

d. Een 'ruimte zonder binnengrenzen' is een grensregio met innovatief én duurzaam interregionaal openbaar vervoer

Artikel 174 VwEU heeft betrekking op de versterking van de economische, sociale en territoriale samenhang. 'De Unie stelt zich in het bijzonder ten doel, de verschillen tussen de ontwikkelingsniveaus van de onderscheiden regio's en de achterstand van de minst begunstigde regio's te verkleinen'. De grensregio's worden niet expliciet genoemd. Naar onze opvatting verdienen de grensregio's, als gevolg van het feit dat nationale grenzen en taalgrenzen vaak belemmerend werken, extra aandacht vanwege het doorgaans aanwezige grote sociaal-maatschappelijke en economische ontwikkelingspotentieel van die regio's. Het in september 2017 door de EU uitgebrachte rapport *Boosting Growth and Cohesion in Border Regions* legitimeert deze ambitie nog eens ten volle.

Artikel 170 VwEU bepaalt 'Teneinde bij te dragen tot de verwezenlijking van de in de artikelen 26 en 174 bedoelde doelstellingen en om de burgers van de Unie, de economische subjecten, alsmede de regionale en lokale gemeenschappen in staat te stellen ten volle profijt te trekken van de voordelen die uit de totstandkoming van een 'ruimte zonder binnengrenzen' voortvloeien, draagt de Unie bij tot de totstandbrenging en ontwikkeling van een trans-Europese vervoers-, telecommunicatie- en energie-infrastructuur.

Het begrip 'een ruimte zonder binnengrenzen' is veelbelovend. Een groot deel van het vrij verkeer van personen (toeristen) en diensten (zakereizen) vindt plaats via het open luchtverkeer door een 'ruimte zonder binnengrenzen'. Dit geldt ook voor het personen en goederen die zich via de trans-Europese vervoersinfrastructuur door de Unie bewegen. Aan het grensoverschrijdend interregionaal openbaar vervoer wordt nauwelijks beleidsaandacht c.q. middelen besteed. Grensoverschrijdend werken en studeren (stage) per grensoverschrijdend openbaar vervoer is welhaast onmogelijk. Door te investeren in modern en duurzaam interregionaal openbaar vervoer wordt het vrij verkeer van personen - grenswerkers en grensstudenten - gefaciliteerd.

Wij stellen daarom voor om in uw verkiezingsprogramma op te nemen dat er uit de Europese structuurfondsen, uit het European Fund for Strategic Investments (EFSI), uit de Connecting Europe Facility' en uit INTERREG enz. meer financiële middelen beschikbaar komen voor innovatief en duurzaam interregionaal openbaar (trein/tram) vervoer in de grensregio's.

e. Een 'ruimte zonder binnengrenzen': grensoverschrijdend natuur- en milieubeleid.

Een 'ruimte zonder binnengrenzen' bestaat wel voor NO_x, smog, grondwater, 'fall out', de (koren)wolf enz.¹⁴ De drietalige rivier de Rijn heeft geen last van taal- en binnengrenzen. Het is geen toeval dat er vaak vervuilende industrieën gesitueerd worden aan de landsgrenzen. Daarover moeten goede afspraken worden gemaakt.

De Europese Unie heeft als taak om regionale samenwerking te bevorderen, in het bijzonder in grensregio's, niet alleen om een dergelijk afschuiven te voorkomen, maar ook om de milieukwaliteit in (grens)regio's te verbeteren. Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden en men zou mogen verwachten dat een natuurgebied niet bij de grens stopt. Toch is dit bijvoorbeeld wel het geval bij het grensriviertje de Worm (Kerkrade) dat in Duitsland de 'Natura 2000 status' heeft en in Nederland niet.

Een door een lidstaat genomen maatregel kan grensoverschrijdende milieueffecten hebben. Voorbeelden hiervan zijn het Belgische tolsysteem voor vrachtwagens dat tot meer vrachtverkeer op de Nederlandse wegen leidt en het vervuilen van de bovenloop van grensoverschrijdende waterlopen. Het "no harm-principle" is een beginsel uit het ongeschreven volkenrecht dat het veroorzaken van significante wezenlijke milieuschade in andere landen verbiedt. Het is echter niet in algemene zin geregeld in internationale verdragen of in het EU-recht. De gelding en

¹⁴ Luister naar 'Over de Muur.... en alleen de vogels vliegen van Oost- naar West Berlijn'. Klein Orkest (1984)

doorwerking van dit beginsel is daarom beperkt en moeizaam. Dat zou moeten worden veranderd. Een verder strekkend alternatief zou zijn de codificatie van het beginsel van aansprakelijkheid voor het toebrengen van wezenlijke milieuschade in andere landen.

Wij stellen daarom voor om in uw verkiezingsprogramma op te nemen dat het beleid van de Europese Unie en de lidstaten gericht moet zijn op regionale, grensoverschrijdende samenwerking ter voorkoming van het afschuiven van milieuproblemen over de grens en ter verbetering van de kwaliteit van het milieu en ter behoud, bescherming en verbetering van grensoverschrijdende natuurgebieden. Verder zou als beginsel moeten gelden dat geen milieuschade wordt toegebracht in andere landen én dat de vervuiler betaalt.

f. Prioriteitstelling Interregprogramma's: democratiseren én meer 'people to people'-projecten

Artikel 174 VwEU heeft betrekking op versterking van de economische, sociale en territoriale samenhang. De Unie stelt zich in het bijzonder ten doel, de verschillen tussen de ontwikkelingsniveaus van de onderscheiden regio's en de achterstand van de minst begunstigde regio's te verkleinen.

Grensregio's verdienen door hun geografische ligging en als gevolg van het feit dat nationale grenzen belemmerend werken, extra aandacht vanwege het doorgaans aanwezige grote sociaal-maatschappelijke en economische ontwikkelingspotentieel van die regio's.

In het kader van het toekomstige Europese structuurbeleid (meer Europese Territoriale Cohesie) pleiten wij voor een voortzetting en aanpassing van de Interreg-programma's in de grensregio's. De Interreg-programma's zijn nu grotendeels gericht op innovatie-onderzoek voor ondernemingen in grensregio's¹⁵. De soms geuite kritiek dat een steeds groter aandeel van de EU-subsidie bij slechts enkele ervaren expertgroepen en particuliere ondernemingen terecht komt, moet serieus worden genomen. Er is sprake van (bedrijfs)economisering van de grenzen en bureaucratisering in plaats van democratisering van de grens.

De grens mag niet langer uitsluitend een verdienmodel voor ondernemingen en adviesbureaus worden. Vanuit het oogpunt 'het realiseren van sociaal-culturele cohesie in grensregio's' moet de focus verlegd worden naar structurele grensoverschrijdende activiteiten voor burgers, scholen, maatschappelijke en culturele organisaties en naar investeringen die voorzien in de behoeften van de grensregio's en de grensbewoners. Het gaat dan met name om investeringen in openbaar grensoverschrijdend vervoer, cultuur en tweetaligheid in de grensregio's. De besluitvorming over projecten zou op een meer verantwoorde en aansprekende manier kunnen plaatsvinden via daartoe in te richten democratisch samengestelde euregioraden.

Wij stellen daarom voor om in uw verkiezingsprogramma op te nemen dat de focus bij de Interreg-programma's verlegd moeten naar structurele grensoverschrijdende activiteiten voor burgers, scholen, maatschappelijke en culturele organisaties enz. én naar investeringen die voorzien in de behoeften van de grensregio's en de grensbewoners. Het gaat dan met name om investeringen in openbaar grensoverschrijdend vervoer en tweetaligheid in het onderwijs. De besluitvorming over projecten moet plaatsvinden door democratische samengestelde Euregioraden.

g. Comité van de Regio's: meer invloed van de grensregio's

Het Comité van de Regio's bestaat uit vertegenwoordigers van de regionale en lokale gemeenschappen die regionaal of lokaal gekozen zijn of politiek verantwoording verschuldigd zijn aan een gekozen vergadering. Het huidige Comité van de Regio's bestaat uit ten hoogste 350 leden. Vanwege de voortdurende problemen en de onbenutte kansen zouden de grensregio's meer

¹⁵ Dit is voor 100% het geval bij het Interregprogramma Nederland-Vlaanderen => www.grensregio.eu.
Voor Nederland-Duitsland => www.deutschland-nederland.eu

zeggenschap en invloed moeten krijgen in het Comité. Minstens 30 % van de vertegenwoordigers in het Comité zouden afkomstig moeten zijn uit de grensregio's. Een kleiner Comité met alleen vertegenwoordigers van de grensregio's?

Wij zijn van mening dat in de verkiezingsprogramma's opgenomen zou moet worden dat de positie van de grensregio's in het Comité van de Regio's aanzienlijk versterkt zou moeten worden.

Majeure problemen van grenswerkers en hun werkgevers¹⁶.

1. Tegenstrijdige en onsamenhangende coördinatie tussen de EU-verordening nr. 883/2004 en de bilaterale belastingverdragen

Als gevolg van de onderlinge tegenstrijdige en onsamenhangende coördinatie tussen de EU-socialezekerheidsverordening nr. 883/2004 en de bilaterale belastingverdragen ontstaan er structurele problemen bij grensoverschrijdend werken.

Oplossing: De Europese Commissie dient zo snel mogelijk een groenboek over deze problematiek te publiceren.

Er gelden twee grondbeginselen:

- voor werkenden: gelijke sociale én fiscale behandeling op de werkvloer (werklandbeginsel: gelijk netto/bruto loon en gelijke loonkosten => gelijke behandeling op de werkvloer)
- voor niet meer werkenden: gelijke sociale én fiscale behandeling in de straat (woonlandbeginsel: sociale en fiscale heffingen door woonland => gelijke behandeling met de buurman in de straat)

2. Ongewenste fiscale switch gedurende de dienstbetrekking van grensarbeiders Nederland-Duitsland

Het Verdrag Nederland-Duitsland (2012) bepaalt dat ziekte- en ouderschapsuitkeringen, indien de uitkering < € 15.000 per jaar bedraagt, belast worden door de woonstaat van de grensarbeider. Gedurende een (korte) periode van ziekte of ouderschapsverlof blijft de grensarbeider evenwel sociaal verzekerd in de werkstaat. De logische samenhang tussen premie- en belastingheffing wordt tijdelijk verstoord. In de praktijk leidt dit tot voor- resp. nadelen, tot ongelijkheid ten opzichte van de niet-grensarbeider en tot administratieve lastendruk. Het probleem doet zich niet voor aan de Nederlands-Belgische grens.

Oplossing: wijziging artikel 17, lid 1 van het Verdrag Nederland-Duitsland (2012) via aanvullend protocol

Het recht van de woonstaat om tijdens de dienstbetrekking van een grensarbeider kortdurend aan arbeid verbonden socialezekerheidsuitkeringen (ziekengeld, moederschaps-, vaderschaps- en ouderschapsuitkeringen) te belasten, dient te verdwijnen. Het toewijzen van de belastingheffing over deze uitkeringen (bijvoorbeeld ziekte- en betaald ouderschapsgeld) aan de werkstaat voorkomt dat de werknemer die sociaal verzekerd blijft in de werkstaat tijdelijk belast wordt in de woonstaat.

3. Ongelijk netto salaris van grensoverschrijdende leraren Nederland-België

De zogenoemde '(hoog)leraarsbepaling' in artikel 20 Verdrag Nederland-België 2001 bepaalt dat voor de eerste twee jaar het recht om belasting te heffen aan de woonstaat van de leraar is toegewezen. Verordening nr. 883/2004 wijst de premieheffing toe aan de werkstaat van de leraar. Daardoor lopen de belasting- en premieheffing niet synchroon. Dit kan gedurende 2 jaar voordelig dan wel nadelig zijn. Een inwoner van België die als leraar in Nederland € 3.000 p.m. bruto verdient en Nederlands sociaal verzekerd is, heeft vanwege Belgische belastingheffing een nadeel van ca. € 375 p.m. Een inwoner van Nederland die als leraar in Vlaanderen € 3.000 p.m. bruto verdient en Belgisch sociaal verzekerd is, heeft vanwege Nederlandse belastingheffing een nadeel van ca. € 350 p.m. Er is gedurende twee jaar sprake van netto loon ongelijkheid op de werkvloer.

Oplossing: aanpassing van artikel 20 Verdrag Nederland-België (2001) via aanvullend protocol

¹⁶ Deze lijst is beperkt tot actieve grenswerkers. Voor problemen en oplossingen van actieve en postactieve grenswerkers zie het rapport van de Vereniging voor Belastingwetenschap: Grenswerkers in Europa. Een onderzoek naar fiscale, sociaalverzekerings- en pensioenaspecten van grensoverschrijdend werken. mr. dr. Marjon Weerepas e.a. (2017), Problemen nr. 8 t/m 10 staan op de actuele agenda van het Europees Parlement.

Aan de Duits-Nederlandse grens doen zich voor wat betreft grensoverschrijdende leraren géén problemen voor. Artikel 19, lid 1, Verdrag Nederland-Duitsland inzake bezoekende hoogleraren en docenten bepaalt dat de belastingheffing parallel verloopt aan de premieheffing. Een dergelijk artikel zou ook opgenomen kunnen worden in het Verdrag Nederland-België (2001).

4. Verordening nr. 44/2001: volstrekt inefficiënte forumkeuze

De verordening (EG) nr. 44/2001 'betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken' bepaalt in artikel 20 dat bij arbeidsgeschil de vordering van de werkgever op zijn werknemers voorgelegd moet worden aan de rechtbank van de lidstaat waar de werknemer zijn woonplaats heeft. Dit betekent dat een Nederlandse werkgever wiens werknemer in Duitsland of België woont, in het geval er sprake is van ontbinding van de arbeidsovereenkomst in het woonland van deze werknemer en in de taal van dit woonland moet procederen. De Belgische of Duitse arbeidsrechtbanken moeten in dit geval het Nederlands arbeidsrecht toepassen. Gevolg: tijdrovende en kostbare ontbindingsprocedures.

Oplossing: amendering van Verordening nr. 44/2001

Er zou in Verordening nr. 44/2001 bepaald moeten worden dat in arbeidsgeschillen de vorderingen van de werkgever op de werknemer slechts voorgelegd kunnen worden aan de rechtbanken van de lidstaat op het grondgebied van de lidstaat waar de werknemer gewoonlijk zijn arbeid verricht én waar zijn werkgever gevestigd is.

5. Grote complexiteit bij gelijktijdig werken in twee landen

Het komt steeds vaker voor dat werknemers gelijktijdig in twee landen werken. Dit kan zijn voor één werkgever. Het kan ook zijn dat er sprake is van twee verschillende werkgevers. Verordening nr. 883/2004 bepaalt dat een werknemer slechts in één lidstaat sociaal verzekerd kan zijn. Deze verordening bepaalt nauwgezet waar de grenswerker sociaal verzekerd is. Bij werken in twee lidstaten moet een van beide werkgevers zijn werknemer vaak in het buitenland verzekeren. Het komt voor dat een Nederlandse werkgever voor zijn in Duitsland wonende werknemer de Duitse wettelijke sociale zekerheidspremies moet afdragen in Duitsland. Dat geldt niet voor de belastingheffing c.q. aanvullende pensioenen.

In de praktijk leidt dit tot ongelijkheid in loonkosten +/- en in het netto loon +/- . Er is sprake van ingewikkelde en dure administratieve lastendruk voor de grenswerker en zijn werkgever. De inkomensonzekerheid voor de grenswerker is groot. De loonkosten voor de werkgever kunnen hoger zijn. In het geval van ziekte ontstaan er grote problemen omdat de arbeidsrechtelijke loondoorbetaling bij ziekte uit lidstaat a niet naadloos aansluit bij de wettelijke ziektebewetuitkering uit lidstaat b.

Oplossing: verbetering van de dienstverlening c.q. vermindering van de administratieve lastendruk inzake de afdracht buitenlandse wettelijke sociale zekerheidspremies

De dienstverlening van de SVB-bureaus voor Belgische en Duitse Zaken moet worden uitgebreid, zodat Nederlandse, Belgische en Duitse werkgevers via deze bureaus hun buitenlandse sociaalzekerheidspremies kunnen afdragen. Deze SVB-bureaus moeten daarbij samenwerken met de Duitse respectievelijk Belgische bevoegde organen. De lidstaten dienen afspraken te maken over de discoördinatie tussen de loondoorbetaling bij ziekte uit lidstaat a en wettelijke ziektebewetuitkering uit lidstaat b. Het probleem dat de werknemer in één land sociaal verzekerd wordt (exclusiviteitsbeginsel) en in twee landen gesplitst (niet dubbel) belasting betaalt, is niet op te lossen.

6. Geen wederzijdse erkenning arbeidsongeschiktheid: nadelig voor Nederland en de grenswerker

Grensarbeiders hebben vaak in meerdere lidstaten gewerkt. Wanneer een grensarbeider arbeidsongeschiktheid wordt verklaard, zullen ook de lidstaten waar hij voorheen verzekerd was,

moeten vaststellen of hij naar hun nationaal recht arbeidsongeschikt is. Indien dit het geval is dan ontvangt de grensarbeider 'pro rata temporis' deeltuitkeringen. Een persoon die 10 jaar in lidstaat a en 20 jaar in lidstaat b verzekerd is geweest, kan aanspraak maken op 10/30 resp. 20/30 van de volledige arbeidsongeschiktheidsuitkering van lidstaat a resp. b. Wanneer een in Nederland werkende grenswerker naar Nederlands recht arbeidsongeschikt wordt en naar Duits resp. Belgisch recht niet arbeidsongeschikt is, dan heeft betrokkene, omdat de WIA een risicoverzekering is, altijd aanspraak op de volledige WIA-uitkering. Dit is nadelig voor de Nederlandse arbeidsongeschiktheidsfondsen.

Het tijdstip waarop de arbeidsongeschikt wordt vastgesteld verschilt van land tot land (Nederland 104 weken, België 12 maanden, Duitsland 78 weken). Dat geldt ook voor het arbeidsongeschiktheids criterium. De coördinatie schiet tekort, omdat de verschillen in arbeidsongeschiktheids wetgeving zeer groot zijn. Het komt regelmatig voor dat een grenswerker in de ene lidstaat 100% arbeidsongeschikt wordt verklaard en in andere lidstaat 0%. Vaak ontstaat er ook tijdelijk een inkomsten hiaat omdat een lidstaat zijn arbeidsongeschiktheidsuitkering volgens eigen wetgeving later uitbetaald. Er ontstaat dan een tijdelijk hiaat.

Oplossing: wederzijdse erkenning van de arbeidsongeschiktheidsgraad

Harmonisatie van arbeidsongeschiktheids wetgeving is niet wenselijk c.q. mogelijk. Artikel 46, derde lid, Verordening nr. 883/2004 biedt wel de mogelijkheid om een door een lidstaat genomen beslissing over de mate van arbeidsongeschiktheid bindend te maken voor een andere lidstaat, indien deze lidstaten dit onderling zijn overeengekomen. Deze bilaterale overeenkomst wordt dan geregistreerd in Bijlage VII bij de verordening 883/2004. Nederland heeft van deze mogelijkheid in relatie tot beide buurlanden géén gebruik gemaakt. Nederland zou met België en Duitsland een dergelijke overeenkomst moeten overeenkomen. Wanneer de lidstaat waar de grensarbeider laatstelijk verzekerd is, beslist dat deze grensarbeider 100% arbeidsongeschikt is dan wordt dit 'naadloos' overgenomen door de andere lidstaat.

7. Derdelander mag niet grensoverschrijdend werken

Verordening nr. 492/2011, die het vrij verkeer van werknemers regelt, kent geen uitbreiding tot derdelanders. Het recht op vrij verkeer van de derdelander is afgeleid van het recht van de EU-burger waarmee hij gehuwd is. Een derdelander mag wel in zijn woonland werken, doch niet als grenswerker in een andere lidstaat. Verordening nr. 883/2004 geldt wel als de derdelander met tewerkstellingsvergunning in een buurland werkt. De huidige Europese wet- en regelgeving maakt het dus onmogelijk dat een onderdaan van een derde land die in een lidstaat woont als grenswerker in een andere lidstaat mag werken. Een Canadese onderdaan die volstrekt legaal in Mönchengladbach woont, mag niet zonder een Nederlandse tewerkstellingsvergunning als grenswerker in Roermond werken. Ook is het voor een Duits uitzendkantoor onmogelijk een Bosnische onderdaan die legaal in Duitsland verblijft, ter beschikking te stellen aan een Nederlandse onderneming.

Oplossingen: aanpassing Wet arbeid vreemdelingen c.q. Europese wet- en regelgeving

Op korte termijn kan de Nederlandse wet- en regelgeving (Wet arbeid vreemdelingen) aangepast worden. Een andere mogelijkheid is aanpassing van artikel 79, lid 2, onderdeel b VWEU door op te nemen dat onderdanen van derde landen die legaal in een lidstaat verblijven, als grenswerker in een andere lidstaat mogen werken. Ook aanpassing van Vo 492/2011 is een mogelijkheid.

8. Grote complexiteit gezinsuitkeringen: vereenvoudiging kan

Grensarbeiders-gezinnen hebben meestal aanspraak op gezinsuitkeringen uit twee lidstaten. Het betreft dan kinderbijlagen, kinderopvangtoeslag, kindgebondenbudget enz. Vaak is er sprake van patchworkgezinnen. Verordening nr. 883/2004 bepaalt welke lidstaat 'met voorrang' moet betalen en welke lidstaat aanvullende gezinsuitkeringen moet betalen. Er is nooit sprake van

dubbele gezinsuitkeringen. Wanneer een van de ouders in het woonland werkt, bestaat er bij voorrang recht op gezinsuitkeringen uit het woonland. Het werkland betaalt dan slechts de aanvullende gezinsuitkeringen in zoverre deze hoger zijn. Wanneer geen van de ouders in het woonland werkt bestaat er bij voorrang aanspraak op gezinsuitkeringen uit het werkland van de werkende ouders. Bij wonen in Nederland en Duitsland bestaat recht op aanvullende gezinsuitkeringen, omdat er in beide landen sprake is van ingezetenen-stelsels. Bij wonen in België niet, omdat het Belgische stelsel gebaseerd is op economische activiteiten.

Werkt een alleenverdiener of alleenstaande ouder vanuit België in Nederland, dan bestaat er geen aanvullend recht op Belgische gezinsuitkeringen. Voor studerende kinderen heeft deze in Nederland werkende grenswerker wel recht op Belgische kinderbijslag. Dit is een unilaterale compensatieregeling.

Oplossing: Voor gezinsuitkeringen zou moeten gelden: prioritaire toekenning van de uitkeringen door de woonstaat en een aanvullend recht uit de werkstaat

Wanneer een werknemer grensoverschrijdend wil gaan werken, dan zou er voor wat betreft de gezinsuitkeringen (kinderbijslagen) altijd recht moeten blijven bestaan op gezinsuitkeringen uit het woonland waar het gezin zijn sociaal middelpunt heeft. Indien de gezinsuitkeringen uit de werkstaat - alwaar de grenswerker belasting en premies betaalt - hoger zijn dan in de woonstaat, dan bestaat er aanspraak op aanvullende gezinsuitkeringen. Dit vereist aanpassing van artikel 68, lid 1 sub a van Vo 883/2004, te weten: indien door meer dan een lidstaat uitkeringen verschuldigd zijn op verschillende gronden, is de volgorde van prioriteit de volgende: eerst de rechten op grond van de woonplaats, vervolgens de rechten verkregen op grond van werkzaamheden, al dan niet in loondienst, en ten slotte de rechten op grond van een pensioen.

9. Dilemma tussen woonstaat- en werkstaatuutkering bij volledige werkloosheid grensarbeiders

Voor werkloze grensarbeiders geldt dat zij bij volledige werkloosheid aanspraak hebben op een werkloosheidsuitkering uit het woonland alsof zij daar verzekerd waren. (fictiebepaling) Deze regeling functioneert suboptimaal. Afhankelijk van de persoonlijke situatie van de grensarbeider kan dat voor- dan wel nadelig zijn. Export van werkloosheidsuitkeringen kan tot misbruik leiden. Het gebrek aan samenhang tussen de arbeidsrechtelijke en bovenwettelijke aanvullende regelingen/uitkeringen uit het laatste werkland en de toepassing van het woonlandbeginsel bij werkloosheid, leidt vaak tot fricties met het woonlandbeginsel. Vooral voor grensarbeiders die nog nooit in hun woonland gewerkt hebben, kan het keuzerecht een oplossing zijn.

Oplossing: aanpassing artikel 65 van Vo 883/2004: keuzerecht onder stringente voorwaarden.

De werkloze die tijdens het verrichten van zijn laatste werkzaamheden in een andere dan de bevoegde lidstaat woonde, en die ten minste drie of vijf jaren onderworpen is geweest aan de wetgeving van de bevoegde lidstaat (werkstaat), kan er voor kiezen om zich ter beschikking te stellen van de arbeidsvoorzieningsdiensten van de bevoegde lidstaat (voormalige werkstaat). Hij heeft recht op een uitkering volgens de wetgeving van de bevoegde lidstaat (voormalige werkstaat) alsof hij in die lidstaat woonde. Deze uitkering wordt door het orgaan van de bevoegde lidstaat (voormalige werkstaat) verleend.

10. Internationaal beroepsgoederenvervoer: administratieve lastendruk als gevolg van gebrek aan samenhang tussen belasting- en premieheffing

Voor een in Nederland gelegen logistieke onderneming met in Duitsland of België wonende chauffeurs geldt veelal dat deze onderneming deze chauffeurs in hun woonland (Duitsland resp. België) moet verzekeren. Voor de belastingheffing geldt dat de werknemer alleen voor de werkdagen die hij Nederland werkt/rijdt, belast wordt door Nederland. Er moeten vaak meerdere belastingverdragen toegepast worden. Vaak moet ook de Nederlandse CAO toegepast worden. Dit inclusief de aanvullende pensioenregeling. De logische samenhang tussen fiscaliteit, wettelijke

sociale zekerheid en sociale CAO-regelingen is verbroken. Er is geen gelijkheid in loonkosten resp. netto loon van deze Duitse grenschauffeurs met zijn in Nederland wonende collega-chauffeurs. Er is sprake van grote administratieve lastendruk voor de Nederlandse werkgever en de Duitse resp. Belgische grenschauffeur.

Oplossing: aanpassing van het belastingverdrag Nederland-Duitsland resp. belastingverdrag Nederland-België én de Europese verordening nr. 883/2004

Voor het internationaal beroepsgoederenvervoer dient zowel voor de belastingheffing als voor de sociale verzekeringsplicht uitgegaan te worden van het zetellandbeginsel van de werkgever. Toewijzing aan de zetelplaats van de werkgever heeft als voordeel dat de administratieve lasten voor de werkgever en werknemer relatief gering zijn. Er zou ook aangesloten kunnen worden bij de vervoersvergunning.